

Ўзбекистон Республикаси Мустақиллик куни — 1991 йил 1 сентябрдан чиқа бошлаган

Муассислар: Ўзбекистон Республикаси Хотин-қизлар кўмитаси, Болалар жамғармаси ва «Соғлом авлод учун» Халқаро жамғармаси

МАТЕМАТИКА ВА ШЕЪРИЯТГА МУҲАББАТ

Кўқон шаҳридаги 10-ўрта мактаб ўқитувчиси, Ўзбекистон Қаҳрамони Манзураҳон МАЪМАДАЛИЕВА билан сўхбат.

- Манзураҳон опа, Сиз юртбошимизнинг эъзози билан қаҳрамонлик Олтин юлдузига сазовор бўлгансиз. Бу бахтми ё масъулиятми?

- 1970 йили Кўқон педагогика олийгоҳини тамомлаш чоғи устозларим мени олиб қолишмоқчи бўлганларида кўнмагандим. Ўқувчиларга муҳаббатимни бахшида этиш истагида мактабга кайтдим. Биринчи сентябр кўнгириги жаранлаганда касбдошларимнинг барчасидан: "Бизга ишга келганингиз билан табриклаймиз", - деган сэмимий сўзларини эшитдим. Ўқувчиларга дарс беришда телевидение имкониятларидан кенг фойдаланишга киришдим. Ўзбекистон телевидениеси ижодкорлари эса "Билмасвой математика кечасида" сценарийсини намойиш этишди. Бирин-кетин "Ал-Хоразмий - алгоритм ва математика", "Баҳолар баҳси", "Математика композиция" каби 40 турдаги қизиқарли машғулотларим ҳам Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги томонидан юртимиздаги барча мактабларга тарғиб қилинди.

1991 йили "Ўқитувчи" нашриётида "Саҳнада математика" деб номланган китобим чиқди. Салкам ўттиз йиллик педагогик фаолиятимда мактабда математикага оид кичик асарлар, миниатюралар сахналаштириб ижодий кечалар ўтказдим. Водийдаги шахар ва туманларнинг мактаб ўқитувчиларига илмий-амалий конференцияларда, махсус курсларда маърузалар билан чиқдим. Президентимиз меҳнатимни муносиб баҳоладилар.

1997 йили менга Ўзбекистон Қаҳрамони" олий унвони берилди. Ҳозир нафақаданман. Лекин фаолиятдан тўхтаганим йўқ. "Саҳнада математика" асаримни қайта ишлаб "Ўқитувчи" нашриётига топшириш билан бандман.

- Сизни математика билимдони - ёшлар устози десам, яна ижодкорлигингиз ҳам бор экан-да...

- Онам Саодатхон ая Нодира, Увайсий, Зебуннисо каби шеърят маликаларининг китобларини кўлдан қўймасди, биргаликда мурола қилардик. Шеърятга муҳаббатим менда болаликда шаклланган. Шеърлар ҳам ёзиб тураман. Бу ўқитувчилик фаолиятимда қўл келди.

- Шеърларингиздан биронтасини эшитсак бўладими?

- Майли...

Тўғри тўрт бурчак:

- Айтинг менга болалар,

Кандай фигура ўзим.

Айтинг гулу лолалар,

Кандай топилгай юзим?

Ўқувчи:

- Сиз тўғри тўртбурчаксиз,

Тўртта тўғри бурчаксиз.

Энингиз ва бўйингиз

Кўпайтмаси юзингиз.

- Меҳнатингиз, ижодингиз Сизга яна кўп қувончу шодликлар келтираверсин, Манзураҳон опа...

Сўхбатдош: Мухтор БЕК

- Мамлакатимизнинг келажаги буюк бўлиши ишбилармонлар қўлида, тadbиркорлар қўлида, кичик ва ўрта бизнеснинг ривожиди. Шундай ҳаракат ривож топар экан, Ўзбекистонни тўхтаиб бўлмайди. Ўзбекистонни чегаралаб бўлмайди. Юртимиз минг йиллар давомида тadbиркорларнинг ватани бўлган, - деди Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йилда мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2000 йилда иқтисодий эркинлаштириш ва ислохотларни чуқурлаштиришнинг устувор йўналишларига бағишланган йиғилишида.

Президент ўтган йил мобайнида эришилган ютуқлар хусусида тўхталиб, мамлакат иқтисодий ўсиши таъминлангани, молиявий аҳволни яхшилаш ва пул-кредит тизимини сезиларли дара-

стури доирасида хотин-қизларнинг жамият ҳаётидаги ўрни ва нуфузини оширишга қаратилган кўпгина тadbирлар амалга оширилди, - деди Ислом Каримов.

Мамлакатимиз раҳбари эришилган ютуқларни санаб ўтар экан, йўл қўйилган камчиликлар хусусида ҳам тўхталиди.

Хусусан, 180 турдаги энг муҳим саноат маҳсулотларининг 101 тури бўйича ишлаб чиқариш ҳажми камайди. Экспорт ҳажми 83 фоизга бажарилди, деди Президент.

Йўлбошчимизнинг айтишича, маҳсулот экспорт қилувчилар фаолияти, ташқи иқтисодий фаолият маркетинги, ташқи бозорга товар ишлаб чиқариш тизими заиф ташкил этилган. Жойлардаги раҳбарлар масъулиятни ҳис этиш ўрнига, ҳали-ҳануз эскича фикрлашдан холос бўлмаяптилар.

Экспорт ҳажми бўйича топшириқ-

БУГУННИНГ ГАПИ

ИҚТИСОДИЁТНИ ЭРКИНЛАШТИРИШ ЮТУҚЛАРИМИЗ ГАРОВИ

жада мустаҳкамлашга эришилганини таъкидлади. Ислом Каримовнинг эътирофи этишча, ялпи ички маҳсулот 4,4 фоиз ортди, мўлжалланган кўрсаткичлар доирасида ишлаб чиқариш ҳажми кўпайди. Маҳсулот ишлаб чиқаришнинг ўсиши ўтган йилга нисбатан саноатда 106,1 фоизни, чакана товар айланиши эса 110,5 фоизни ташкил этди.

Давлатимиз раҳбари хўжалик юритувчи субъектлар ўртасида ўзаро тўлов механизми анча мустаҳкамланганини, бу эса ўз навбатида корхоналарнинг молиявий аҳволини яхшилаш, иқтисодий ночор корхоналарни тугатиш имкониятини берганини таъкидлади. Хусусан, Республика корхона ва ташкилотларининг тўлов муддати ўтиб кетган дебиторлик қарзлари миқдори йил давомида 76,8 миллиард сўмдан 1,8 миллиард сўмга қисқарди.

Иқтисодий ночор корхоналарни банкрот, деб эълон қилиш жараёни фаоллашди. Хусусан, ўтган йили хўжалик судлари томонидан 995 та корхона банкрот, деб эълон қилинди. Бу аввалги йилга нисбатан 548 та кўп демакдир, таъкидлади Президент. - Банкротликка учраган кўпгина корхона тугатилди. Банкрот бўлган корхоналарнинг мол-мулклари савдога қўйилди.

Президентимиз таркибий ўзгаришлар иқтисодий ўсишнинг ҳал қилувчи омилга айланиб бораётганини айтиб, ўтган йили саноатдаги ўсиш янги иншоотлар ҳисобидан таъминланганини қайд этди.

Президентимизнинг эътирофи этишча, хусусийлаштириш ва мулкни давлат тасарруфидан чиқаришдан тушган маблағларнинг 350 миллион сўми корхоналарни модернизациялашга йўналтирилди. Кичик ва ўрта бизнесни қўллаб-қувватлашга катта эътибор берилиб, Европа тиклаш ва тараққиёт банки, Осие тараққиёт банки, Германия тиклаш банкнинг жами 200 миллион АҚШ долларидан иборат кредит маблағлари ҳалб этилиб, тўлиқ ўзлаштирилди.

Мамлакатимизда муҳим ижтимоий дастурлар, хусусан аёллар манфаатларини рўёбга чиқаришни таъминлаш да-

ларни бажаришда саноат соҳасидаги уюшмаларга қарашли корхоналар ортда қолишмоқда. Мансабда узок ўтириб қолган, замон талабларини тушунмайдиган раҳбарларни сергайрат, ташаббускор кадрлар билан алмаштириш зарур, деб таъкидлади давлатимиз раҳбари.

Президентимиз қишлоқ хўжалиги аҳволига тўхталиб, ўтган йили 898 та хўжалик ширкатларга айлантирилганига қарамасдан, кўпгина ширкат хўжаликлари йилни зарар билан якунлаганини айтди. Ҳар бир деҳқон ўз меҳнатига яраша ҳақ олмас экан, ширкатнинг маъносини билмас экан, қишлоқда жиддий ўзгаришларга эришиб бўлмайди, таъкидлади давлатимиз раҳбари.

Президентимиз кичик ва ўрта бизнес, тadbиркорликни қўллаб-қувватлаш ҳақида тўхталиб, маъмур корхоналар улуши ялпи ички маҳсулот ҳажмини бор йўғи 12,6 фоизини ташкил этаётгани, айни вақтда кичик ва ўрта бизнес субъектлари ва микрофирмаларнинг маълум қисми фаолият кўрсатмаётганини қайд этди.

Мамлакатимизда хорижий сармоядорлар учун қулай инвестиция муҳити барпо этилган. Кўпгина чет эл компаниялари Ўзбекистон билан ҳамкорлик қилиш истагини билдирмоқда. Ўтган йили иқтисодиётнинг устувор тармоқларида 1,324 миллиард АҚШ доллари миқдоридида чет эл сармояси ўзлаштирилди, деди Президент. Аммо юртбошимизнинг таъкидлашича, бу борада ҳам ҳал этилмаган муаммо ва камчиликлар мавжуд. Хусусан, 1999 йилда ҳукумат кафолати асосида ажратилган хорижий сармода ва кредитлар ҳам етарли даражада ўзлаштирилмади.

Мамлакатимиз келажаги буюк бўлишини истасак, эртанги куннинг заминини бугун яратишимиз лозим. Бунинг учун эса аввало иқтисодиётни эркинлаштириш зарур, деди Президентимиз сўзининг якунида.

"ТУРКИСТОН-ПРЕСС"

2 Оила ва жамият

Биз ота-онадан етти фарзандимиз: 4 қиз, 3 ўғил. Онажонимиз (охиратлари обод бўлсин) ўзлари 4-синф маълумотига эга аёл эдилар. Адамлар - ўрта маълумотлилар. Онамлар вафот этганларига бу йил 20 йўлади. Лекин ҳали ҳануз бир кун ҳам ёдимиздан чиқмайдилар.

Онамлар раҳматлик, ўзлари ўқий олмаганлари сабаб ҳаммамизни ўқитишни истардилар. Доимий насихатлари

йилларимда қилган орзулари ҳозир рўёбга чиққан. Мен-ўқитувчи, синглим-Ҳамида инглиз тили мутахассиси. Синглим Ҳамида Собир Раҳимов туман ҳудудий табибый бирлашмасида ишлайди, укаларим - Азимжон темир йўлда хизматда, Маҳкамжон эса "Юнус-обод" теннис клуби қошидаги тиш поликлиникасида бош шифокор, кенжатай укам Аҳмадхон - сотувчи, жажжи синглим Мавлудахон уй бекаси. Биз бу да-

Турон замин маликалари орасида Бибиҳоним ўзига хос иқтидорли, до-нишманд аёл сифатида катта мавқега эга бўлган, "Са-рой мулк хо-ним" (Катта хо-ним) мартабасига эришган. У хусн-ла-тофат, ақл-фаросатда, ифпат ва ибо-да, вафо ва садоқатда соҳибқиронга му-носиб ёр бўлган.

Тарихчи олим Абдуразақ Самарқандий шаҳодат беришича, Бибиҳоним чингизийлардан бўлмиш Чигатоёв қизи бўлган. 1370 йили Амир Темур жангда амир Хусайни енгиб қатл қилдиради ва унинг ҳарамидоғи канизақларнинг орасида Бибиҳонимни танлаб олади ва сўнроқ ўз никоҳига киритади. Темур Бибиҳонимга уйлангани туфайли "Кўрагон", яъни "Хоннинг куёви" унво-нини олган.

лар маликасини ўзининг энг яқин ва ишончли маслаҳатдоши деб ҳисобла-ган, энг мушкул ва долзарб муаммолар-ни ҳал этишда Бибиҳоним бил-лан маслаҳат-

лашган.

Манбаларда ёзилишича, Амир Темур бир қальвани фатҳ эта олмай роса қий-налибди ва барча хатти-ҳаракатлари зое кетибди, ниҳоят ҳазрат Самарқан-да - Бибиҳонимга чопар орқали нома юборибди. Номада гарчи мақсад аниқ айтилмади, мавҳум сўзлар ёзилган бўлса-да, зийрак хоним гап нимада эканлигини дарҳол англабди ва жавоб мактуби ёзмай чопарга таъкидлабди: "Валинеъматга айтгинки, биз ҳукмдор шарафига шаҳарда гўзал боғ барпо эт-макани жазм этдик ва боғ яратиш учун мўлжалланган майдондаги чакалакзор-ни ҳамда барча қариған ёғочларни

ОТАЛАРИ - ОНАЛАРИ ОМОН БЎЛСИН ЮРТИМНИНГ

"Яхши ўқинглар, яхши ўқисанглар, олий ўқув юртига кириб ўқиш бахтига муяссар бўласизлар", - дер эдилар. Лекин онамларга институтни битирганим, дафтар-журнални кирганим босиб синфга кирганимни кўриш насиб этмади. Ҳаётнинг бешафқатлигини қаранг-ки, 13 октябр эрта тонгда онам-ларни сўнги йўлга кузатиб, худди шу кунни кечқурун гўдақинимни бу ёруғ оламга келтириб турибми.

Аазиларим, ўлганни кетидан ўлиб бўлмас экан, отлар босмагани тил-лар босаверар экан. Яхшиямки одам-лар бор, кўни-қўшни, қариндош-уруғ бор. Улар қайғумизга шерик бўлишди. Ўша йиллари адамларга айникса ки-йин бўлди. Адамларга "Аёлинг энди йўқ, уйлан", - дегувчилар ҳам бўлди. Шунда адамлар: "Мен ҳам бугун бўлма-са эртага унинг ёнига бораман, бор-ганда ҳам ёруғ юз билан бориш насиб этсин. Мен қолган умримни фарзанд-ларим камоли йўлига тикдим", - де-дилар.

Яхшиям Аллоҳ укаларимни берган экан. Уч азамат укамга, уч лобар қиз ёр бўлган. Адамларнинг иссиқ-совуқ-ларидан хабардор ҳам шу келинларим, биз-қизлар хоҳ ўзимиз, хоҳ турмуш ўртоқларимиз билан бирга уйга бор-ганимизда етти қават кўрпача ёзган, борини дастуронга тўкиб солган ҳам шу келинларим.

Ортада қолган бу ҳаёт адамларни ҳам жуда кўп синди. Бу ҳаёт синови син-гли ва укаларимни ҳам бирма-бир ўз синовидан ўтказди. Адамлар уйга ки-риб она бўлдилар, кўчага чиқиб ота. Синглим Ҳамидахон эса ука-сингилла-римга ҳам опа бўлди, ҳам она бўлди. Мен ўз оилам билан овора, унинг ус-тига жажжи қизалоқликман. Ҳамида оилада мендан кейинги фарзанд. Уйга борганимда кўшни аёллар, "босилган ундай бўлиб, исини-мисини кўчага чи-қармай ўтиришибди", - дейишарди. Ўша йиллар ҳаммамиз бир тан-бир жон эдик.

Онажонимнинг ўша олис болалик

ражага етиб келишимизнинг ўзи бўлма-ди. Қийинчиликлар ортада қолди. Ҳозир ҳаммамиз уйли-жойлимиз, адамларнинг етти фарзандлари қаторига яна тўрт баҳодир куёв ва уч лобар келинлар қўшилган. Адамлар 20 нафарга ақин на-биранинг сеvimли буважонилар. Укалар-им ардоғида, фарзандлари камолини кўриб ўтирибдилар.

Биз мустамлака юрт фарзандлари эдик, фарзандларимиз мустақил юрт фарзандлари. Баркамол авлод шулар, келажаги буюк Ўзбекистоннинг буюк кела-жагини яратувчилар ҳам шулар.

Юртим буюклик сари етакловчи Юртбошимиз бор, ул зоти бобаракотни бизга Аллоҳ берди, ёмон кўздан, ач-чиқ сўздан юртни ҳам, Юртбошимиз-ни ҳам ўзи асрасин. Оилани эса эзгу-лик сари етакловчи она керак, ота ке-рак. Оналари омон бўлсин юртимнинг, оталари омон бўлсин юртимнинг. Юр-тимнинг омон юрган оталари қаторида меннинг адажонимнинг ҳам умрлари узун, тани-жонлари соғ бўлсин. Юрт фа-ровонлиги, авлодлар баркамоллигини кўриш барча-барча эзгу ниятли юрт-дошларимга насиб этсин.

Онажоним ҳаёт вақтларида "Болам, аданг иккаламиз бошимиздан кўп сино-атлар ўтди, ўқисанг, ўқитувчи бўлсанг, шуларни сенга айтсам, сен китоб қилиб ёзардинг-да", - дердилар. Мана ўқитув-чи ҳам бўлдим, турмуш чорраҳаларида учрагучи ҳар қандай тўсиқни шу кас-би билан енгисга доимо ҳаракат қила-ман. Тош келса кемираман, сув келса симираман, лекин касбимдан воз ке-чмайман. Мана ўқитувчи бўлдим-у, ле-кин ҳануз ўша онам ёздирмоқчи бўлган-лари - синоатларни билмайман. Лекин ўша дамлар ҳаққи, ўша хотира ҳаққи мен онам ҳақларида ёзишим керак эди. Ҳаёт ўткинчи, қийинчиликлар ўткинчи, инсон ҳам ўткинчидир. Бу беш кўнлик дунёда ота-оналаримизга, жигарларимизга, кўни-қўшни, хешу-ақраболаримизга бўлган меҳр-муҳаббатимиз асло сусай-масин.

Лола АБДУРАҲМОНОВА

БИБИХОНИМ САДОҚАТИ

Бибиҳоним ўзининг билими, тadbир-корлиги ҳамда юксак инсоний, маъри-фий фазилатлари туфайли ўрта аср Осиёсининг етук иқтидорли аёли да-раражасиа кўтарилган олган ва чуқур му-лоҳазали комил сиёсатдон бўлиб етишган. У соҳибқироннинг Ироқ, Сазорбойжон, Миср, Туркия ва Ҳиндис-тонга қилган ҳарбий юришларида унга ҳамроҳлик қилган.

Бибиҳоним салтанатни бошқаришда ҳам фаол иштирок этган, хорижий эл-чиларни қабул қилиш маросимларида ҳукмдор ёнида туриб қатнашган.

Тарихнавис Владимир Черванский "Амир Темур" тарихий романида қуй-дагиларни ёзган: "Байрамларнинг бе-каси Бибиҳоним бўларди. Бир оз ўтин-қираган ёши унга дунёдаги ягона одам-нинг биринчи хотини мавқени муно-синг сақлашга монельик қилмасди, эл-чилар шарафига уюштирилган байрам-ларда у энг гўзал либослару, кўзни қамаштирувчи тақинчоқларни тақиб чиқар эди. Унинг қизил шойидан тикил-ган либосларининг орқа этаги ўн беш канизақ кўтариб юришга мўлжалланган-ди, бошидаги қалпоғида эса марварид ва ферузлар қадалган, олд қисмида эса қимматбаҳо ёқуллар ярқирарди. Уч са-рой канизаги тутиб турган бу қалпоққа олтин иплар қўшиб ўрилган пар зеб бе-рарди. Маликанинг боши узра оқ шойи матодан тикилган чойшабни тутиб бо-ришар, олдинда эса канизақлар гуруҳи йўл очарди".

Соҳибқирон қарийб ўттиз тўрт йил Бибиҳонимни ўзининг садоқатли завжа-си, жон малҳам, сигналган сирдоши сифатида яхши билган, унинг ақл-зако-вати ва қобилияти, тadbиркорлигига тан берган. Шу боис улуг саркарда бу гўзал-

кўприб ташладик, уларни ўрнига ёш, янги нав-ниҳоллар ўтказдик..." Бу гап-ларни эшитган соҳибқироннинг юзи ёришиб Бибиҳонимнинг нимага ишора қилганини дарҳол англабди ва зукко маликанинг донолигига яна бир бор тан берибди. Сўнгра Соҳибқирон ўз вази-фасига ва маҳоратига лоқайд қараган, суства ва қароб қолган саркардалар ҳамда амалдорларни бўшатиб алар-нинг ўрнига ёш, шижоатли, баҳодир, билимдон йигитларни тайинлабди. Кўп вақт ўтмай қалъа ҳам олинбди.

Ўз навбатида Соҳибқирон ҳам Биби-ҳонимнинг садоқати ва ақл-заковати-ни муносиб қадрлаган. У ўз фарзанди ва набиралири тарбиясини фақат Би-биҳонимга ишониб топширган.

Бибиҳоним тарбиясини олган Шохруҳ Султон, Халил Султонлар-нинг санъат ва адабиётга, Мирзо Улуғбекнинг эса илму-фанга ишти-ёқманд бўлиб етишганликлари та-рихдан маълум.

Ибн Арабшохнинг берган маълумот-ларига кўра, 1405 йил февралда Соҳиб-қирон Амир Темур Ўтрорда вафот қил-ган, Самарқанд тахтига унинг набира-си Халил Султон Мирзо (1384-1411) ўтиради. Сўнроқ Халил Султон Мир-зонинг хотини Шодимулқобегим (1408 йилда) Сароймулкхонимни захарлаб ўлдирган. Сароймулкхонимнинг жаса-ди ўзи қурдирган мадраса ёнидаги макбарога тош тобутга солиб, мўмиё-лаб дафн қилинган.

Бу ўткир, теран истеъдод соҳибса-дан бизга унинг яхши саодатли номи ва эзгу ишлари мерос бўлиб қолди.

Зайниддин ИСАМУҲАМЕДОВ,
Ўзбекистонда хизмат
кўриганда ўқитувчи

КЎНҒИРОҚЛАРИМИЗДАН БИРИ...

ЧОРШАНБАДАН-ЧОРШАНБАГАЧА

Столим устидаги хатларни бир четга саришта-лаб қўйиб тушликка бориш учун ўрнимдан энди тур-ган эдим, телефон жиринглади. Мени йўлақда ку-тиб турган ҳамжоналаримга қарадим. Улар елка қисшиди. Бир зум ўйланиб, кўнглим бўлмайдим.

- Алло - деди аёл киши титроқ овозда. - Бу "Оила ва жамият"ми?

- Ҳа, шундай, - дедим.
- Ассалому алайкум, яхшимисиз? Сизга айтади-ган гапим бор эди. Айтсам майлими?
- Эшитаман. Ҳўп, гапиринг, - дедим.
- Айтишга уялман-да, - деди у соддалик билан. Мен ҳазиллашдим.

- Уялманг, барибир бизни кўрмайман-ку.
- Опа жуда қийналиб кетдим. Кимга дардимни айтишни билмай, сизларга кўнғироқ қилаяпман. Ёр-дам беринглар. Ҳеч бўлмаса бир йўл-йўриқ кўрсати-нглар, - деди аёл йиғлаштираб. - Турмушга чи-ққанга бир йил бўлди. Энди ўн тўққизга кирдим. Эрим эса 24 ёшда. Иккаламиз ҳам Қашқадарё вило-ятиданми. Эрим Тошкентда ўқишни тугатиб, иш-лаб қолганлиги сабабли, мени ҳам тўйимиздан кей-ин шу ерга олиб келди. Яхшигина яшаб юрган эдик.

Ўзидан катта акаси, қишлоқда иш тополмагани учун бола-чақасини уйда қолдириб бу ерга ишга келди. Бизниқайда ашай бошлади. Лекин энди шу қайноғам туфайли оиламиз бузиладиган бўлапти... - Аёл яна пиқ-пиқ йиғлади...

- И-е, нима сабабдан?
- Сабаби... Сабаби... эрим уйда йўқлигида қайноғам менга тегажожлик қилади. Ҳеч қўймайди. Укангизнинг хо-га борми ўзи? Укангиз эшитса нима дейди? - деб у ки-шини тартибга чақирмоқчи бўлсам, юзсизлар-ча, - "Қани айтиб кўри-чи! Ўзининг бузуқ дейман. Менга ишонди-ми? Сенгами?" - дейди ноинсоф. Энди нариги томон-дан фақат йиғи овози келарди. Орага сукунат чўмди.

Эшитибтанларимни азбаройи ҳазм қилмаганим-дан хаёлимга ҳеч қандай фикр келмасди. Нима дейи-шимни билмай:

- Синглим, йиғламан! Уйларингизда ёши улугроқ ҳеч ким йўқми? - дедиму нотўғри савол берганимни дарҳол англадим.

- Айтдим-ку, ҳамма қариндош-уруғимиз қишлоқда деб. Бир марта қайноғам келганларида айтишга чоғ-ландиму, лекин айтолмадим. Кўрдим. Мени тушунар-

миканлар, йўқми? Ахир иккаласи ҳам фарзанди бўлса. Ўзимнинг онам эса...барибир узокда...

Энди аёл ғўрсинибгина гапирарди.
- Синглим, нима бўлганда ҳам эрингизга ётиги билан тушунтиринг. Тўхтанг, маҳаллангизда хотин-қизлар кўмитаси бор. Ушларга айтиб кўринг, ал-батта ёрдам беришди. Ҳозир эса менга исмингиз, адресингиз, телефонингизни айтинг, - дедим.

У эса:
- Сиз айтгандай шижоят қилиб борсам, эрим мени тушунармикми? Тушунмаса-чи? Уйимизда телефон йўқ. Кўпична устимдан қўнғиб кетишди. Баъзида рўзгорга керакли бирор бир харажат учунгина кўча-га чиқаман, холос. Ҳозир ҳам шундай, бирров чикув-дим. Кўчадан телефон қилаяпман. Майли опахон, кўнглимни кўтарганингиз учун раҳмат. Яна кўчага чиқсам ўзим кўнғироқ қиламан. Ёки тахририятга бо-раман, - деди ва гўшакни қўйиб қўйди.

Менинг гапим оғзимда қолди. Тушлигим ҳам, кай-фиятим ҳам дабдала бўлди. Шу кунни кечгача эзгин ҳолатда юрдим. Саволлар мени қийнади. Бу қан-доқ кўрғилиги, мен унга қандай ёрдам беришим ке-рак? Наҳотки баъзи бир одамлар ўз дибнатини ҳам унутушган бўлса? У ҳолда инсоннинг хайвондан фар-қи нимада? Инсоннинг улуг номи қандай қийматга эга? Ва ҳақоазорлар...

Иккинчи кунни нотаниш ва дили вайрон аёлниг кўнғироғини кутдим. У бошқа кўнғироқ қилмади...

Лола АҲМЕДОВА

ЧИРОЙЛИ БАХТГА ЭРИША ОЛАРМИКАНМАН

Чиройли бахтни орзу қилган Зебохон опа. Мен сиздан анча ёшман. Сизни ҳасрат тўла дил ихзорингизни ўқиб тўққинлиб кетдим. Сизга дилдан ачиндим. Бу беш кунлик дунёда роҳат нималигини билмай, ёлгонлар қурбони бўлаётган баъзи бир поқиқа қизлар тақдирига ачиндим. Ахир улар ҳам чиройли бахтни орзу қилишади-ку.

Зебохон опа, сиз ўзингизни кўп сиқманг. Фарзандларингиз тақдирини ўйланг. У бевафони юрагингиздан суғуриб ташланг. Биламан, сизнинг болаликдаги орзуларингиз саробга айланган. Уша беобрў Аҳрор сизни орзуларингизни пучга чиқарди. Лекин сиз ўқинманг, қайнонагиз ва эрингиз сизга қилган ноҳақ зулмлари уларга Оллоҳдан қайтади. Бир кун келиб оёлингизга йиқилиб уэр сўрайдилар. Лекин унда кеч бўлади. Яна оз қолди. Фарзандларингиз улгайиб ёнингизга киришади. Қўлингиздан ишингизни олишади. Ҳам оталик, ҳам оналик вазифасини ўз зиммасига олган сиздек меҳрибон оналарни бошлариди кўтариб юришади. Ана ўшанда ўзингизни бахтиёр аёл эканингизга ишонч ҳосил қиласиз. Сиз жуфти ҳалолнингиз билан бахтли бўла олмадингиз. Лекин, ишонманки, сиз фарзандлар бағрида, неваралар қуршоғида бахтли она, севимли бўлиб ўтирасиз. Зебохон опа, ҳеч қачон ундан, ундай беобрў эрдан айрилганингизга афсусланманг.

«ЧИРОЙЛИ БАХТНИ ОРЗУ ҚИЛГАНДИМ» - 30-, 31-, 32-СОҢЛАР

**Уни йўқотдим деб ҳеч ачинманг,
Уни ўйлаб, ўзингизни кўп қийнаманг.
Танҳоликдан беғизи, асло йўғламанг,
Усиз ҳам ҳаётингиз бўлар бежирим,
Сизсиз, барибир унинг бахтидир ярим.**

Зебохон опа, сиз ёшлигингизда орзу қилган ўша чиройли бахтни мен ҳам орзу қиламан. Уша чиройли бахтни кечаю кундуз Оллоҳдан сўрайман. Мана, ёшим 19 да. Шу ёшга ҳаётни аччиқ-чучугини тоғиб, анча-мунча ишни бошимдан кечирришга улгурдим. Қандай тўхматлар қурбони бўлдим. Жонимга ҳам қасд қилмоқчи бўлдим. Лекин жон ширин экан. Келинг опахон, бир бошдан сўзлаб бера қолай.

Мен ҳар йили отам билан дала ҳовлимизда ёзни ўтказар эдим. Мақтаниш эмасу, у ердаги ҳамма йигитлар менга парвона эди. Бири олиб, бири қўйиб менга севги ихзор қиларди. Мен улар ичидан Б. исми йигит билан дўстлашиб олдим. У тез-тез ёнимга келиб турарди. Бизни дўстлигимиз севгига айланди. Йўқ, мени назаримда севгига айланганди. У ҳар доим севги ихзор қиларди. "Сенга уйланаман", - дерди. Менга боғланиб қолганини айттарди. Мен ҳам уни севман деб ўйлардим. Лекин, бу қалбимдаги туйғу севги эмаслигини кейин англадим. Ф. ни учратганимдан кейин Б. ни севмаганимни тушуниб етдим. Ф. га боғланиб қолдим. Ҳатто, дала ҳовлига ҳам бормай қўйдим. Онда-сонда бир бориб қоламан. Б. га кўзим тушса, кўрмагандай ўтиб кетаман. Неча марта йўлимни тўсди, уни ситталаб ўтиб кетдим. Ахир нима қилай, Б. ни сева олмаймаман. Мени юрагим фақат бир қишига асталган, яъни Ф. га. Мен биронта йигитни Ф. га тенглаштира олмаймаман. Биз Ф. билан тез-тез кўнги-роқлашиб турардик. У мени ҳазиллашиб "бўғирсоқ" деди, мен уни "тойчоқ" дедим.

Шу-шу бир-биримизни "бўғирсоқ" ва "тойчоқ" деб атаيمиз. У менга ҳеч ким бермаган меҳрини берди. Менга ўз юрагидан жой берди. Мендан ҳеч қачон ширин сўзини аямайди. "Ўзингга эҳтиёт бўл, тўғри юр, энг яқин одамнингга ҳам қаттиқ ишонма, ҳатто менга ҳам", - дейди.

Бир кун тугулган кунимни нишонладим. Дугоналаримни таклиф қилдим. Ф. ҳам дўстлари билан келди. Ф. қўлида катта гўлдаста олиб келди. Уни уйга киргаза олмасдим. Гийбатчи қўшинларини гапириб юборишларидан қўрқдим. Амаким чўкиб қолиб мени уришиб уйга киргазиб юбордилар. Ф. кетди. Мени ҳўрлигим келиб роса йиғладим. Юқориди айтганимдай, гийбатчи қўшинларга жон кирди. Гийбатчи бошлаб юборишди.

Мен дала ҳовлига бир ҳафтага кетдим. У ердаги Б. яна олдимга бир-икки келиб кетди. Лекин, мен билан гаплаша олмади. Мени фикру-хаёлим доимо менга панду-насихат қиладиган Ф. да эди. Мен кўп ўйладим. Лекин ҳеч кимни унга ўхшата олмадим. Ф. менга бирон марта "севаман" демаган. Б. эса ҳар икки сўзини орасида "севаман" дейди. Ф. нинг севгисини кўзидан, ҳар бир сўзидан, менга қилаётган насихатларидан сезса бўлади. У менга "Бошқа йигит билан гаплашма. Менга ишон, Худо хохласа, бирга бўламиз. Насиб қилса, бизни хонадонга келин бўласан", - дейди. Ўзингиз ўйланг "Сени севаман,

ўлдим, куйдим", - деган йигитга ишонайми, ёки "Насиб қилса, бирга бўламиз", - деганигами. Албатта, иккинчисига ишонаман. Мен кўп ўйладим, барибир Ф. ни Б. дан минг поғона юқори қўйдим.

Бир ҳафта ҳам ўтди. Отам шаҳардан келди. Кела солиб ҳеч нимани суриштирмай мени ура бошладилар. Калтак зарбидан ҳамма ёғим кўм-кўк бўлиб кетди. Мен нима сабабдан бундай калтакланганимни тушунмасдан турардим. Отам бироз ўзига келган сўради: "Нима ишлар қилиб юрибсан? Сени шу умидлар билан катта қилдим-ми? Эрсираб қолиб-сиз-да? Номуссиз". Мен ҳўнраб йиғлаб юбордим. Ўз отамни оғзидан бу сўзни эшитиб мен учун азоб эди. Отам сўзида давом этди: "Қачон бўлган эди, ростики гапир. Қачондан бери бу ишни қиласан. Ким у йигит". Мен қўрқа-писа сўрадим: "Ада, қайси ишни гапиряпсиз? Мен ҳеч нима қилганим йўқ", - дедим. Мен суякларим зирқираб оғриса-да, йиғлашдан ўзимни тийиб, поклигимни исбот қилишга уринардим.

"Энди сени ким олади, ифлос. Етмиш ёшли чолдан совчи келса ҳам узатаман", - дедилар. Мен: "Ада, менга муҳлат беринг, мен ўзимни поклигимни исбот қиламан. "Қизинг бузук", деган ўша гийбатчилар сиздан ўзлари келиб уэр сўраиди", - деб шаҳарга йўл олдим. Уйга келишим билан ҳўрлигим ке-

либ йиғлаб юбордим. Онам, аҳволимни кўриб қўриб кетдилар. Онам бу тўхматга чидай олмай роса йиғладилар. Ва тўхмат гаплари уялмай-нетмай отамага гапирган кўшни аёлинига мени қўтиклаб олиб чиқдилар. "Кўриб қўйинг, сизни икки қарич тилингиз қизимни не аҳволга солди. Олдингизда қизларингиз бор, озгина Худодан кўрсангиз бўларди. Отасидан таёқ еган қиз бахти қаро бўлади, агарда қизимга бир нарса бўлса сиздан розимасман", - дедилар. Кўшни аёл ўз гапиди туриб олди. Мен уйга кириб хотин-қизлар кўмитасига кўнги-роқ қилдим. Бор гапни айтдим. Улар уйимга келадиган бўлишди. Кейин туғилган кунимга келган дугоналаримни ҳам, Ф. ни ҳам гувоҳликка чақирдим. Кечки соат 6.00 да бизникига йиғилишди. Ф. ҳам келди. Шу кун мени поклигим исботланди. Юзим ёруғ бўлди. Хотин-қизлар кўмитасидан келган аёл, қўшинни роса койиди. Охири қўшни аёл отамдан йиғлаб кечирим сўрашга мажбур бўлди. Отам ҳам мендан уэр сўрадилар. Мен отамдан хафа эмасман. Лекин, қўшни аёлдан рози эмасман. Бадамидидаги жароҳатлар битиб кетар, лекин қалб жараҳати битармаган. Ушандан бери соғлигим ёмонлашган, юрагим оғрийдди. Майли, ўзимни оқлай олганим учун шўқ қиламан.

Ф. нинг ёши мен билан тенг. У ҳали ҳарбий хизматга бормаган. Агар уни аскарликка чақириб қолишса, нима қиламан. У "Агар келиб қолсам, кута олармикансан", - дейди. Ха, кута олармиканман. Мен-ку, бир умр қуттишга розиман. Лекин, ота-онамга қандай қилиб айтаман. Ф. ҳақида ота-онамга нима деб оғиз очгани билмайман. Ўртаимиздаги пок севгини уларга қандай айтаман. Айтдим ҳам дейлик, улар тушунишармикан. Емон хаёлларга боришса-чи. Менга чиройли бахт насиб қилармикан. Ахир "Отаси урган киз бахтсиз бўлади", - дейишади-ку. Мана шунақа гаплар, Зебохон опа. Сиз орзу қилиб, эриша олмаган чиройли бахтга мен эриша олармиканман. Мен Оллоҳдан покиза, боқира қизларимизга фақатгина чиройли бахт тилайман. Менга маслаҳат берингллар. Энди қандай йўл тутаё.

Тошкент

ФАРИДА

Зебонинг турмуш ўртоғидан газабландим. У эркак ёшлиқ қилиб, ошни тағига олдиворсини, айланаб ҳам, ўргилиб ҳам Зебо есинми? Ўз бахтини ўзи йўқ қилгани етмагандай, Зебонинг ҳам бошини ҳам-алам, ташвишдан аритмасинми? Зебонинг айтиб нима? Билиб-билмай, суриштирмай, иккинчи хотин бўлиб ўтиришимни айби? Еким ўта соддалигимми? Пешонасидан оққан шўри етмагандай, кундошинг берган азобларига, аёвсиз калтакларига қандай чидай олди экан? У (кундоши) қандай аёл эканки, ўзининг аёллигини унутиб, қўзлари фақат пул-пул деб ёниб, аёл қалби, кўнгли, дили нима эканлигини англамай, англаса ҳам тушунмай эгнига вахшийлик либосини кийса. Қани унда ор, қани ному, аёллик нафосати, аёллик шаъни? Аёл деганда, беихтиёр кўз олдимга Отабекнинг гўзал Кумуши жонланади. Аёллик сиймоси - ақиқ лаблари, нозик бармоқлари, нафис табассумлари гавдаланади. Кумуш ҳам Зайнабдан Отабегини қизганиб, рашк қил-

АЁЛ КЎНГЛИ НОЗИК БЎЛАДИ

са-да, бир оғиз қаттиқ сўз оғзидан учганми? Агар ўша аёл, яъни Зебонинг кундоши она бўлганида эди, (аслида эр деб аталмиш эркак Зебоники-ку) заррача бўлса ҳам Зебога, Зебонинг болаларига раҳми келарди. Бировнинг эрини йўлдан уришга уриб, камига ўзини ҳам уйдан ҳайдаб, норасидаларининг кўзи ўнгида калтаклаган бемор аёлдан нимани умид қилиш мумкин? Уни аёл деб аташ мумкинми? Шу ўринда Зебонинг қайнонаси, онахонимиздан ҳам кўнгли бир оз ранжиди. Бировнинг қизи ўйинчоқми? Ҳаёт паст девордан ясалган ўйин эмаску, истаганда янчиб, истаганда қайта тиклаш мумкин бўлса? "Қиз бола узатилар экан, борадиган жойини Эрам боғи деб боради. Лайлага айланмоқ учун боради, Махжунини топмоқ учун, Зухродай сайланмоқ учун боради. Тоҳирини топмоқ учун. Ўз уйим деб, ўлан тўшагим деб жойлашсин у хонадонда. Қиз бола паллахмон тоши деб бекорга айтишмаган". Хонадонингизга келин бўлиб тушган қизни ўз фарзандингиздай кўриб, баргингизга боссангиз, ўша келин ҳам, онасига қилмаган яхшиликларини, бор меҳрини сизга беради-ку! Мен қайнонамларни онам деганман, улар эса болам деганлар. Келин деб ҳеч биримизни ажратмаганлар. Қизлари катори, биз ҳам қизларимиз. Мен ҳам онамдан ортиқ кўраман уларни, билмаганимни ўргатадилар, яхшиимизни ошириб, ёмонимизни яширадилар. Айни пайтда маслаҳатгўйим, сунячим, ишончимдир. Оллоҳдан уларга соғлиқ, узоқ умр тилайман. Фарзандлари, неварачевараларининг орзусини қўрсинлар, илоҳим! Мен хоҳлардимки, шундай қайноналар кўпаяверишини, Кумушибидида лафозатли, назокатли, ифбатли аёллар, мард

эр-йигитлар кўп бўлишини, уйим-жойим деб, ўзини, оиласини, номусини ҳимоя қилиш учун курашиб яшайдиган инсонлар кўп бўлишини истардим. Яна шуни истардимки, ҳеч ким тақдирдан қуймаслигини, оиласидан, боласидан, ота-онасидан айрилмаслигини жуда-жуда хоҳлардим. Зебо опага ҳам келажакдан умидини узмай, ойдай бахт, метиндай ирода, ота-онасига эса соғлиқ, Оллоҳдан узоқ-умр тилайман!

НИГОРА

Бекобод шаҳри

ИРОДАНГИЗГА ҚОЙИЛ ҚОЛДИМ

Мақолани кўзларимда ёш билан ўқиб чиқдим. Зебонинг бошидан кечирган азоб-қуқабатлари, кундоши етказган жабр-ситам ҳамда уни алдаган турмуш ўртоғи, қолаверса қайнона-қайночасининг зулмлари 20 ёшга тўлмаган Зебо тик қаддини букбиди. Зебо ни мажбурлаб турмушга беришда, уни гулдук умрини ҳазон қилишда бош сабабчилар - ота-онасидир. Турмуш ўртоғи Аҳрор бойлик кетидан қувиб, ўзи билмаган ҳолда ўзидан анча ёш катта аёлга илақилишиб қолган. Ундай маккор аёлдан қутулполмай касалликка гирифтор бўлибди.

Ҳаммасидан ҳам Зебонинг иродасига қойил қолдим. Зебохон, сизга сабр-бардош тилайман. Фарзандларингизни тарбиялаб камолга етказинг. Емон инсонларни Яратган эгам албатта жазосини беради.

Хавасхон СОДИКОВА

Тошкент вилояти

«РАЗИЛЛИКНИ ҚИЛИБ БЎЛГАНСИЗ СЕВТИМ ЙЎЛ БЕРМАЙДИ» - 51-СОЛ

ЭСЛАТМА: "Бизга бир девор кўшни бўлиб мактабда ишлайдиган бир йигит кўчиб келди. Хотини ҳам исми-жисмига монанд, хуснига таъриф йўқ. Шу аёлни кўрдиму, эс-хушимдан айрилдим. Бу орада унинг эри вафот этди. Менинг муҳаббатим эса қайтадан алангаланди. F.

Кашкадарё

АХИР СИЗДАН БОШЛанаДИ ОИЛА ТИНЧИ...

Бу мақолани ўқиб йиғлаб юборганимни билмай қолибман (4 фарзандни ўйлаб). Бир ҳафта ҳаловатим йўқолди. Наҳотки, 4 та шириндан-ширин фарзандлари бўла туриб кўшни аёлни севиб қолса деб, ўйлай-ўйлай фикрларимни қозоғга ёзиб беришга мажбур бўлдим.

Ҳ. ака, ёшингиз 43 да бўлиб, ҳали ҳам "Нонни-нана, қандни-қакка", - деб юрибсизми? Бизлар кўринганга турмушга чиқиб, "севдим" деб ўйла-ниб кетаверсак, дунёга келтирган фарзандларимизни ким тарбиялайди? Кимлар кўнглини олади? Инсонни ичидан эзилшини сиз ҳали тасаввур ҳам қила олмасангиз керак (мени кечирасиз, шу сўзларни айтишга маж-бур бўлдим). Ахир Д. исми аёл айтган-ку, "4 та фарзандингизни, хотинингизни билмайсиз-ку, сиз мени биласизми?". Шунингиз сизга етарли эмасми? Ахир инсон нечтани севади? Бир юракка икки муҳаббат сиг-маслигини биласиз-ку. Фарзандингизни онасини ўйламадингизми? У ҳам инсон-ку, не орзу-хаваслар билан сизга турмушга чиққан бўлса керак. Сиз ҳам хотинингизга чиройли кўйлақлар совға қилинг, яхши гапириб кўнглини олинг, хотинингиз ҳам кундан-кунга очкилиб, гўзаллашиб бо-ради. Д. исми аёл менга жуда ёқди. Бизлар энди фарзандларимизни ўйла-шимиз керак. Уларни оёққа турғизиб, ҳаётда ўз ўринларини топишда ёрдам беришимиз керак. Энди севгани аста-секин ёшларга берайлик. Сиздан яна бир бор ур, сўзларим қаттиқ ботган бўлса... "Хотиним хаво-тарга тушди", - дебсиз. Тушади-да. Фарзандларингизни келажакни ўйла-ётгандир. Ёмонми, хунукми фарзандларини отасиз-ку, ахир. Сизнинг ўрнингизни ҳеч ким боса олмайди. Буни бир ўйлаб кўрингизми? Ҳали ҳам кеч эмас, оилангизга ва фарзандларингизга кўнгли қўйинг. Инсон тирик бўлса-ю, фарзандларига бефарқ бўлса, бундан ёмони йўқ. Ўлган бўлса "ўлиб кетди", - дебсиз. Ушадми-да. Фарзандларингизни ўлган бўлса, нима билан овутади? Сизнинг ҳам фарзандларингиз ичидан эзилди яна бир дардини ортириб олмасдан, ўз ўрнингизда туринг. Фарзандларин-гизга яхши гапириб, уларнинг кўнглини олинг. Сиздан яна бир бор илти-мос, ўзингиз, фақат ўзингиз фарзандларингизга оталик қилинг. Яна бу сўзларни ўқиб мени, ўз турмуш ўртоғимдан нолимайман, ҳар томонлама яхшилар. Уларни билмасам, кўзим кўр бўлади.

КАШКАДАРЁЛИК F. GA

Яхши йигит, яхши бўлсин кайфиятингиз, Энг аввало оилангиз гамини энгиз!
Хотинингиз ноз-фиригин сабабин билинг,
"Дада"лаган фарзандингиз талабин билинг!
Билинг яна ота-она раъйин, сазасин,
Қўл узатган дўстингизнинг хоҳиш мазасин!
Шундай-шундай ишингизда умунин ўйланг,
Гап қавласанг гап чиқади, ўргатиш осон.
Фақат гапдан устун ясаб, ўрнатиш осон.
Лекин сизга бир маслаҳат: бўлинг сабрли,
Хотинингиз туш айтса ҳам-яхши таъбирли
Ахир сиздан бошланади оила тинчи,
Бўлиб қолманг хотин, бола-чақа ўқинчи.
Кимгаки уй, оиласи-азиз гўшадир
Бу оламда энг бахтиёр одам-ўшадир!

Бекобод шаҳри

Кўнглига қупоқ солаверсанк...

Эҳ, кўнглига қупоқ солса нима...

тирибсиз-ку. Буларни энди тирик қиласизми? Ҳали бир кун ке-оларсиз, кувё кўрарсиз, шунда си 43 ёшида ўзга аёлни севиб ан, машиналарида ялло-таролло б олиб юрган деб, фарзандла-гизга биронтаси таъна-маломат ларини отмайдими? Шунингиз ўйла-ингизми?

Умсиной ИСОҚОВА

Элмалик шаҳри

Йўламанг

РАЗИЛЛИКНИ ҚИЛИБ БЎЛГАНСИЗ

Маслаҳатим (балки сизга оли, яқинда 3 та қудали з. "Ўғлини ўйласа, маж-з. У бечора аёл келини-а нима деган одам бўла-ни беришга тийёрман", хотинингиз, бола-чақан-р эмас 4 фарзандингиз дан-кун кўнглим қолаяп-ейин умуман кўнглингиз нинг. Аёлингиз ва яна 4 издан воз кечинг. Қуда-ат қилманг. Қуда-анда-ди. Ундан кейин, ўғли-сиз ҳам кунин ўтаверар. Сиз ҳам кўзингизга кўрин-маяпти. Ўзингизни бу шахвоний ҳиссиётингизни қондириш йўли-да 4 та фарзандингизни, қолаверса, уларни оқ ювиб, оқ тара-ган хотинингизни барбод қилманг! Д. ни унутинг... Майли, ёрда-мингизни хотинингиз орқали бераверинг. Гарчи ёқмаса-да, мен сизга Д. ни қалбига йўл олишни эмас, балки Д. ни қалбига йўламасликни маслаҳат бераман.

Ҳ. ака, мактубингизда разиллик ҳақида гапирибсиз, бу ҳақда гапирмасангиз ҳам бўлади, чунки сиз разилликни қилиб бўлиб-сиз. Қандай қилиб дерсиз, сиз хотинингизни кўзларига тик қараб: "Мен Д. ни 15 йилдан бери севаман, рози бўлса уни никоҳим-га оламан", - дебсиз. Ўша вақтда аёлингизни бағри-дили қон бўлиб, қандай аҳволга тушганини тасаввур қилдим. Агар ўша вақтда аёлингиз ўрнида бўлганимда билмайдим, ҳойнаҳой буна-қанги разил эрдан кечиб юборган бўлармидим. Аёлингизнинг беозор қалбига озор етказибсиз, ҳеч бўлмаса фарзандларга вафодор ота бўлинг.

Хўп, майли, сиз айтгандай уни васлига етишдингиз, никоҳин-гизга олиб, уч хонали квартирага кетдингиз ҳам дейлик, хоти-нингизни, фарзандларингизни қон қақшатиб бошқаси билан бахтли бўламан, деб ўйлайсизми. Бир, икки йилдан кейин мун-қиллаб чол бўлиб қолганингизда кўнглингизга ярайдиган фарзанд-ларни қаердан толасиз?

Д. жуда ақли аёл экан, у сизга барибир кўнгли очмайди. У ўзига ўхшagan хотини ўлган ёки ажрашган биронта эркакка тур-мушга чиқар ёки қолган ҳаётини фарзандлари йўлида сарф этар, бу нарса сиз билан менга қоронғу.

Ҳ. ака ёганларимни ўқиб ранжиманг, чунки бу ҳақиқат. Со-чингизга оқ оралаганда таниш билишлар кулгисига қолманг де-моқчиман, холос.

Арофат ВОҲОБОВА

Тошкент

Тошкент шаҳри

ноҳларини фарзанд ҳеч қачон кўтара олмай-ди. Уларнинг эртасини ўйланг, тагин сизнинг "севгингиз" уларнинг бошига таъна тоши бўлиб ёғилмасин.

Аёлингизга етарлича меҳрни беролмасан-гиз, ундан нимани кутасиз? Унга ким беради меҳрни? Сизнинг фарзандларингизни ўсти-риб, тарбия қилаётган, эгингиздаги қўйлақ-ни оқ ювиб кийдириб қўяётган ким? Сизни келишингизга иссиқ таомларни тайёрлаётган аёл-чи? Сизни хотинингизни ёки кўшни аёл? Аёл эрдан меҳр кўрмагач, у ҳам бошқадан меҳр излайди. Унда нима қиласиз? Ўшанда ҳам девор кўшингизга меҳру вафодан, севги-са-докатдан сўйлаб юраверасизми? Ҳамма нар-санинг ҳам чегараси бор. Сиз "Севдим, ўлдим, кўрдиму" вақтидан ўтиб бўлгансиз-ку... Ёшин-гизга яраша иш қилсангиз мақсадга мувофиқ бўлармиди...

Бекобод шаҳри

НИГОРА

ЖАҲЛИНГИЗ ЧИҚСА БУРНИНГИЗНИ ТИШЛАНГ

Ҳ. ака, қудалик, қувёлик бўлган аёлни мажбур қилиб никоҳингизга олиш ҳақидаги ўйларингизни умуман унутинг. Д. опага қилган, гапирган ширин гап-ларингизни, муомалангизни хотинин-гизга қилганингизда 43 ёшингизда се-виб қолмасдингиз.

Энди ўзингизнинг ҳис-туйғуларингиз-ни бир чеккага суриб, фарзандлар тақ-дири ҳақида кўпроқ қайғуринг. "Мени кўймама жоним!", - деган иборангиз сиз-га эмас, 20 ёшли ўғлингизга ярашади (агар у бўлса). Балки мени ёзган ва бер-ган маслаҳатимга жаҳлингиз чиқар. Жаҳ-лингиз чиқса, бурнингизни тишланг.

Умида ХАЙДАРОВА
Ўрта-Чирчик тумани

АЗИЗЖОН, СИЗГА МАКТУБЛАР БОР...

"Икки марта уйланишга улгур-дим" - 4-сон дил изхорининг му-аллифи АЗИЗЖОН! Ушбу номан-гиз газета юзини кўрганган буён тахририятимизга жуда кўплаб мактублар келмоқда. Келиб ҳа-тарли олишингизни сўраймиз.

ТАЪРИҚЛАР ВА ЭЪЛОНЛАР

Онажонимиз
Мавлуда
АБДУРАХМО-
ВА!
Сизни таваллуд айёминиз билан кутлаймиз! Бахтимиздан кувониб, фарзандлариниз улуғ меҳр нуригини соғиб доимо соғ бўлиб юрини.
Турмуш ўртоғингиз, фарзандларингиз, набираларингиз

Хурматли ТУРДИБОЕВ
Ислом ота-
жонимиз ва
Зарифа
онажонимиз!
Сизларни муборақ олтин тўйлариниз билан кутлаймиз. Сизларга узоқ-умр, সিҳат-саломатлик тилаб,
фарзандларингиз

ШАҲЛОХОН!
Таваллуд кунини муборақ келажатини порлоқ бўлсин деб,
оила аъзоларинг номидан оланг Дилором

Хурматли дадажонимиз МИРЗАЖОН ака ва онажонимиз ҲАКИМАХОН ая!
Таваллуд айёмлариниз кутлуғ бўлсин! Фарзандлариниз ва набиралариниз бахтига соғ бўлиб, хонадонимизни нуфус тўлдириб юринилар.
Фарзандларингиз номидан Марғуба, Анора

Хурматли ЎТКИР почча!
Сизни 15 феврал — 60 ёш тўйингиз билан кутлаймиз. Онам билан кўна қариб, соғ юрини. Кайсинглингиз Заҳро, божангиз Азамат
Суоқли қизимиз ЮЛДУЗХОН!
Сени таваллуд кунини билан кутлаймиз. Ўқини ва ишларинида басту омад ёр бўлсин.
Аданг Улуғбек, ойинг Муҳаббат, синглинг Нодира

РЎЗИ БОБОНИНГ ВАФОТИ
10-12 ёшларда эдим. Маҳалламизда Самандаров деган ошпаз бор эди. Ушларникига меҳмон келибди. Ёнимизда катта қўл бор. Меҳмонлар Самандаровга "Ош пишгунча қайтамиз" дейишиб, чўмилигани чиқишибди. Самандаров ҳам хотинига: "Сен гуруч солиб тургин, мен ҳозир келаман", - дея меҳмонларнинг орқасидан чиқиб кетибди. Уларни чўмилишини томоша қилиб турса, етти ёшлардаги бир қизча ҳам келиб сувда суза бошлабди. Сувдан доим кўрқадиган одам қизчани кўриб: "Шу қизча сузишни билганда мен билмайманми?", - дея ўзини сувга ташлабди. Бироздан сўнг чўкиб кетибди. Қизча буни кўриб, шу ерда чўмилаётганларга унинг чўкканини айтибди. Уша пайтда Самандаров озорқ ичган экан. Уни бир амаллаб сувдан чиқаришибди. Бу гапни эшитиб биз болалар югуриб бордик. Шу кун мен кўркмасдан ўликни бошида турдим. Кейин "Тез ёрдам" машинаси келиб олиб кетди. Кечгача Самандаров хаёлимдан кетмади.
Кечкурун тушимда учта қора кийимдаги кишилар келишди. Менга "Сени олиб кетгани келдик", - дейишди. Уларга: "Поезд йўлни нариги томонда Рўзи бобо бор. Ушани олиб кетинлар", - дедим. Улар: "Бўпти, Рўзи бобони олиб кетамиз", - дея чиқиб кетишди. Эрталаб кўрган тушимни онамга айтатган эдим, кимдир: "Жанозага... Рўзи бобо вафот этди", деб айтиб кетди. Гоҳида кўрган тушларим ўнгимда ҳам содир бўлишини билиб олдим.
Хонбиби ХИММАТ қизи

ХАЁЛ СУРМАНГ, ХАЁЛЛАР ЁМОН...
Кўшнимиз Гулчеҳра опа шундай қоқоя қилганди: Бир кун ҳали бир ойлик ҳам бўлмаган чақалогим билан уйда ўтирдим. Нимагадир тез-тез хаёл сурадиган одатим бор эди. Хаёл сура бошладим. Осмондан вертолёт учиб ўтиб қоғоз ташлаб кетганини, қоғозда "Ҳамма Регистон майдонига, байрамга", деган сўзлар ёзилганини кўрдим. Чақалогимнинг йиғисидан ўзимга келдим. Уни ухлатиб яна хаёлга берилибман. "Москвада яшайдиган акамдан "ўлди" деган телеграмма келса, мен қандай қилиб бораман? Ўғлим ҳали кичкина бўлса. Уни касал қилиб қўяманми? Бормай кўя қоларман, Ақаларим боришар". Шундай ўй-хаёллар билан ухлаб қолибман. Болаларимнинг кий-чувида уйғониб кетдим. "Нима гап?" - дея ҳовлига чиқсам, қизим кўлимга бир қоғоз тутқади. Унда куйидаги сўзлар ёзилган экан: "Ҳамма Регистон майдонига, байрамга чиқишларингизни таклиф қиламиз..." Орадан уч-тўрт соат ўтди. Почтальон телеграмма олиб келди. Унда акамни ўлганини хабар қилишган экан. Мен ноилоҳ боролмадим. Катта акамлар Москвага бориб келишди.
Гоҳида ўзимнинг ўй-хаёлларимдан ўзим чўчиб кетаман. Шунинг учун иложи борича хаёл сурмасликка ҳаракат қиламан. Хаёл суриш ҳам олдиндан бўладиган воқеалардан дарак берар экан.
Феруза ИНСАВАЛИЕВА, талаба

Отажонимиз Тўлаганов Дилшод ТўРАЕВИЧ!
Шуни куниниз билан кутлаймиз. Сиз бебаҳо давлату-тоқимиз, оиламиз ифронисиз.
Рафикангиз Гулчеҳраҳон, қизларингиз Дилафрўз, Гулноза, Зийеда
Азиз дадажонимиз ҲАМИДУЛЛА ака!
Таваллуд куниниз муборақ! Сиз тоқу-давлатимиз, кўзимиз нури, кўнлимиз нуруфисиз! Соғ бўлинг!
Фарзандларингиз Анора, Фотима, Хусан, Тоҳир
Онажонимиз Карима МУҲАММАДИЮСУПОВА!
Сизни 23 феврал - таваллуд куниниз ва кутлуғи 60 ёшнингиз-ла кутлаймиз. Оиламиз бахтига соғ бўлинг. Розаминизни кўриб, адам билан кўна-қаринлар.
Умр йўлдошингиз Абдуғани, фарзандларингиз Алишер, Барно, Бахтиёр, Сурайё, Муҳайё, Асрор, куёвларингиз, келинларингиз ва набираларингиз

ЭНДИ ИЗЛАСАК, ҚАЙДАН ТОПАМИЗ?
Бошимизга оғир бир мусибат тушдию, юрагимизга қил сизмас бўлиб, дарди дунёмиз қоронғу бўлган бир вақтда ичларим дард алам, қайғу ғамга тўлганда бу дардларни кимгадир айтишни лозим толиб, сизларни ўзимга жудаям яқин олиб қуйидагиларни ёзипман.
Биз оилада 5 ўғил, 2 қиз 7 фарзанд ўсиб улгайдик. Дадажоним қурилишда инженер, ойижоним мактабда ўқитувчи бўлиб ишладилар ва ҳар иккалари ҳам беш йил олдин пенсия ёшига етиб, пенсияга чиқдилар. Шу 5 йил ичида дадажоним ва ойижоним Москвага **ХОТИРА МУҚАДДАС** қатнаб юрдилар, биз уларга "узоқ ёққа борманглар", - деб неча бор айтдик, улар бўлса: "у ерларни ҳавоси жуда ҳам тоза, бизга жуда ҳам ёқяпти", - дер эдилар.
Бирин-кетин ўғилларни 4 нафарини уйлашди, 2 қизни куёвга узатишди, бир этак набирали бўлишди. Биз ўғиллар ўз-ўзимиздан тинчидик, қўлларимиз қаёққа узатсак етадиган бўлдик, бир нафар кенжатоимизни уйлаш тараддудига тушдик. Оғзи ошга етганда бурни қонади, деганларидек шу йил 21 ноябр кунини Тошкент-Уш йўлининг Қамчин давонига рўй берган бахтисиз ҳодиса (қор кўчкиси) тухайли, биз учун бу дунёда энг азиз бўлган дадажонимиз ва ойижонимиздан бараварига айрилиб қолдик. Эй, бу мудҳиш кундаги бизни аҳволимизни сизларга қандай тушунтиришга ҳам ожизман. Дадажоним ва ойижоним - сизлар қандайин оққўнғил, меҳрибон, ширинсўз кишилар эдинглар. Қувонсак қувонардинглар, қайғурсак елкадош бўлардинглар.
Агарда мен зўр ёзувчи бўлганимда эди, дадам ва ойим ҳақида ро-

ман ва повестлар ёзардим, хайкалтарош бўлганимда уларнинг мунис чеҳраларини акс эттириб хайкалларини ясардим, шоир бўлганимда уларни мадҳ этиб шеърлар ёзардим, кўшиқчи бўлганимда эди бутун умр афсуски, оддийгина бир ишчиман холос.
Ойижоним Тошкентдан Қўқонга келин бўлиб тушдилар, тошкентлик келин номини олдилар. Саранжом, саришта, пазандалик бўйича оймидан ўтадигани маҳалла кўйда топилмаган. Тошкентда дадам раҳматликни "Миржалол гулчи" деб аташарди. Ойижоним бу сўзларни тез-тез ёдга оларди. Шу сабабданми ойижоним ҳам гулларга жуда ҳам ишқибоз эдилар. Баҳорда уйимизда бинафша, чучмомо, нарғиз, лолалар чаман бўлиб ётибди. Ойижоним буларни кўриб қанчалар қувонардилар. Мана ҳовлимизда атиргуллар чаман бўлиб очилиб ётибди. Ойижоним, Дадажоним, Тоҳиру-Зухроларим йўқликларингиз жудаям жудаям билиниб қолди. Уйларимиз хувиллаб, кўнгилларимиз яримта бўлиб қолди.
Ойижоним, дадажоним - асл нарса йўқотилганда билинади дейишарди. Ҳақиқатан ҳам сизлар асл кишилар эдинглар, уйларимиз устунлари эдингизлар, сизлар ҳаққингизда қанчалар кўп нарсаларни ёзмайин шунча оз.
Дадажоним ва ойижоним, ёшлик қилиб дилларингизга озор берган бўлсам минг бор уэр. Бизни тез-тез йўқлаб, қўллаб-қувватлаб туринлар. Охиратларингиз обод, жойларингиз жаннатда бўлсин, азиз меҳрибонларим, Сизларни кўп ва хўп соғиниб ўлгингиз
Дилшод АЛИМОВ
Фарғона вилояти, Данғора тумани

"БЕГОЙИМ - СЕРВИС"
Азиз аёлларни ўқишга таклиф қилади:
1. Массаж.
2. Замонавий урфдаги пардалар тикиш.
3. Инглиз тили.
4. Сартарошлик.
5. Ҳамширалик.
6. Тикиш-бичиш, моделлаштириш.
7. Компьютер.
8. Торт-салатлар тайёрлаш.
Манзил: Тошкент ш. Ўрда бекати, Анхор бўйи кўчаси, 6-уй.
(Вилотлардан келганларга ётоқхона берилади.)
Ўқишни тугатганларга диплом берилади.
Тел: 41-16-63

«ДИЛОРОМ»
ўқув маркази таклиф этади:
2 ойлик: 1. Компьютер билимлари. 2. Замонавий бухгалтерия ҳисоби. 3. Зардўзлик - бухороча. 4. Тижорат-бичиш, моделлаштириш. 5. Аёллар усти кийимларини тикиш-бичиш, моделлаштириш. 3 ойлик: 1. Компьютерда бухгалтерия ҳисоби. 2. Инглиз тили (бошловчилар ва давом эттирувчилар учун).
Манзил: Абай кўчаси, 4 "А"-уй, 1-қават, 114-хона. Тел: 144-03-25; 125-19-15. Мўлжал: "Алишер Навоий" метро бекати.
БАНКРОТ ҲАҚИДА ЭЪЛОН
Тошкент шаҳар ҳўжалик судининг 1999 йил 2 декабрдаги қарорига асосан "O'TMISH SADOSI" Тижорат бўлими банкрот деб эълон қилинди.
Давъо учун Тошкент шаҳридаги Мирзо Улуғбек туманининг Давлат Солиқ инспекциясига мурожаат қилишингиз мумкин.
Манзил: Тошкент шаҳри, Раҳматуллоева кўчаси, 314-уй.
Тел: 162-17-82.

Азиз қизимиз Мунираҳон ҚАҲХОРОВА!
Сизни таваллуд куниниз билан кутлаймиз. Ўқини ва ишларинида лтин Зафарлар ва омадлар тилаймиз. Соғ бўлинг!
Онанинг Ҳабибахон ва отангиз, Муҳаммаджон Қаҳхоровлар

ОИЛА-1
Тошкентлик, ажрашган, одоли йигит Тошкентда яшайдиган (1 фарзандли) оқила аёлга уйланишни истади.

ЭЪЛОН
Тери касалликларини тиббиёт фанлари номзоди доволайди. Беморлар шахси сир тупилади.
Мурожаат учун телефонлар: 21-22-12, 21-27-01.

1974 йилда туғилганман. Пойтахт университетларининг бирида сиртдан тахсил оламан.

1996 йил онамлар айтган киз билан учрашдим, кизнинг розилигидан сўнг тўйимиз жуда зўр бўлиб ўтди. Тўйдан кейин ҳаммада бўладиган воқеа... бизда бўлмади. У эса, ўзига тўриликка йиғлаб қасамлар ичарди. Мен ҳам бу нарсаларга ҳали тушунмас эдим, икки-уч кун ўтгандан сўнг келиб она-сига уйлари яқинидан телефон қилиб чақирдик. Бўлган воқеани киз тушунтирди. Онаси эшитиб кизи билан бирга йиғладилар. Мен эса нима дейишимни билмасдим. Ўша жойда анча вақт гаплашдик. Мен жуда хижолатда эдим. Биринчи марта, чақирилмаган куёв, яъни чақирқидан олдин қайнонани кўриш, яна ўша мавзуда гаплашиш жуда оғир эди менга. Шунинг учун мен жим турардим. Бир вақт қайнонам янгалик қилган вақтларидаги айрим воқеаларни уятроқ бўлса ҳам айтиб бериб, "баъзида шунақа бўлади, ўғлим. Агар ишонмасангиз ташлаб кетинг, ё бўлмаса юринг, дўхтирга борамиз, лекин ҳеч қачон юзига солманг", -деб айтдилар. Менинг хаёлимни эса ҳар хил фикрлар ўраб олганди. Хаёлан ўзимга-ўзим: "Балки менинг кўлимдан келмаётгандир, ҳақиқатдан ҳам бир хилларда шунақа бўлар. Агар дўхтирга бориб текширирсам яхши чиқса, қайнонам, хотиним "Сиз ишонмаганиз", -деб бир умр юзимга солиди", -дердим. Мен дўхтирга бориб орага совуқлик туширишни хоҳламадим. Биз қайтиб кетдик. Биринчи кундан сўнг чаллари ҳам бўлиб ўтди. Бизнинг ҳаёт давом эта бошлади. У менинг уйдагиларим билан тезда тил топиша олди. Ишдан келсам, у мени кулиб кутиб турарди. Менинг ҳам хаёлимда ҳар доим яхши фикр бўларди. Бир хилда ишхонада жура-лар билан гаплашиб ўтириб, ёлғиз қолганимда ўша қайнонам билан бўлиб ўтган суҳбатни ўзим хоҳламаган ҳолда эсга олардим. Шу билан оилар ўтди.

Уйдагилар қизиқишмади, мен эса айтмадим. Кунлар кетидан кунлар, оилар кетидан оилар ўта бошлади. Уйдагилар хаёлида мен тўйдан олдин...

Икки ойдан сўнг уришиб қолдик. Аразлаб кетди. Шу икки ойда унга анча ўрганиб қолган эканман, бир неча кун ўтгач олиб келдим. У тез кетиб қоларди, баъзида олиб келардим, баъзида ишхонамга телефон қилиб кечирим сўради-кечирардим. Ўша кетган вақтларида "Энди кетса бўлди, ажрашмаман", -деб ўйлардим. Бир хилида ёзгача яшай, кейин ажрашман, ёз келса, кузда, куз келганда, қишда ажрашиш хаёлимдан кетмасди. Ажрашганда ҳам, қайнона-қайнотам қариндош (узюкрок) бўлганлиги учун уриш-жанжалсиз, бирон баҳона билан ажрашиш кераклигини ўйлардим. Хотинимнинг оиласида онаси хўжайин эдилар. Қайнотам бечора яхши одам эди. Қайнонам, учала холалари, бир-бирига яқин туришар, учаласи ҳам эрлари устидан ҳукморан эди. Балки ишонмасизлар, уриш-жанжалсиз кўпчилик ҳукморонлик талашидан бошланар-

ди ва мен кўп марта "Сен мени онанлар отангни миангаларидай, миниб олишни ўйлама, мен бунга йўл қўймайман", -деб айттардим.

Хотиним ҳамма гап-сўзларни ипидан-игнасигача уйига бориб айтиб бера экан, кейин билсам. Менинг онамлар ҳар доим, ўғлим, хотининг шунақа мухитда катта бўлган, ота-онаси ўн

ХАЁЛИМДА УЙЛАНМАГАНДАЙМАН

тўққиз йил берган тарбияни сен биринчи кунда ёки ойда ўзгартирмайсан, озгина сабр қил. Фарзандли бўлганидан сўнг яхши бўлиб кетади", -деб айттардилар, ҳар доим келинининг тарафини олардилар. Ойимлар юқоридаги воқеадан хабарсиз эдилар. Улар келинларига, ўша ўтган вақтда (яшаганимда) ҳеч қачон "сен" демаган, ёки бир хил қайноналарга ўхшаб, сўраган-сўрамаганга ёмонламаган, ажрашиб кетганимда ҳам кўпчилик сўраганида ёмонлаганини ҳеч қим эшитмаган. Ойим менинг яшаб кетишимни хоҳлардилар. Орадан бир йил ўтди. Худойим билиб бизга фарзандлари етим қолмасин, дедими хотиним ҳомиладор бўлмади. Бошида қайнонам кизига: "Эрингга айт, текширтсин", -деб айтибдилар. Мен текширттирдим. Дўхтирлар ижобий хулоса беришди. Мен дўхтирдан қоғоз олиб келдим. У доволана бошлади. Ўзим хоҳламай, дўхтирларга борардим. Чунки, бир кун эмас, бир кун ажрашишимни билардим. Шу орада икки-уч йил ўтди. Катта-катта уриш-жанжаллар, бирида унинг, бирида менинг айбим билан бўлиб ўтди. Жанжалдан кейин олиб келишга бир марта ойимлар, амаким билан мен хоҳламан-да олиб боришган. Ҳар доим ўзим борардим, қайнонам кизини ёнига ўтказиб "Сиз шунақа дебсиз", "Сиз бунақа экансиз", -деб мени уришарди. Менга алам қиларди, чунки менинг ойимлар уни уришиш у ёқда турсин, "сен" демаганди, унинг айби бўлса ҳам. Унинг айби бўлганида мендан телефон орқали кечирим сўрарди, уйининг ёнига борардим, чикради яна яшаб кетарверардим. Навбатдаги аризамдан уриш-жанжалдан сўнг ишдан келсам уйига кетиб қолибди. Бу сафар уларникига олиб келиш учун эмас, нима учун кетганини билиш учун бордим. Чунки

менга алам қиларди, менинг икки-уч оғиз гапимни кўтармаганлиги. Борсам, ота-онаси ёнида менга бақириб гапир бошлади. Мен: "Шошма, сен менинг хотиним бўла туриб, шу гапларга чиқолмадингми?", -деб сўрадим. У: "Ҳа, мен унақанги гапларга ўрганмаганман, мени ҳеч ким унақа гап билан уришмаган", -деб айтди. Мен эшикни индамас-

дан ёпиб чиқиб кетдим. Балки, гаплари рости, уни уйдагилари кенжа бўлганлиги сабаб эрка тарбиялаб, уришмагандир. Лекин, мен эриман-ку, нимадир ёқмаса ҳаққим бор-ку, уришишга. Мени ҳам ишхонада гоҳ-гоҳида хўжайинлар уришди туришади. Ҳама ҳам хато қилади-ку. Унча-бунча гап-сўзларга аёл киши чидаши керак, тўғрими. Шу куни ЗАГСга бориб ариза бердим. Фарзандим йўқлиги учун у ой муҳлат беришди. Уч ой чидаб юрдим, гаплашмасдан. Телефонимни ўзгартирдим. Муҳлат келганда телефон қилиб: "Бир-икки кун ичида ЗАГСга бориб келайлик, сенсиз ажратмас экан, кел, ажраса қолайлик", -деб яхши гапириб кўндирдим. Эртасига бир вақтнинг белгилаб машинада ЗАГСга олиб бордим, пулини мен тўладим, ажратиб қўйдим. ЗАГСдан келатсам, менга чек-қарор жойда "Тўхтанг", -деди. Тўхтадим. У менга қоғозни кўрсатиб йиғлаб бошлади. У ўйлабдики, мени ажрашмайди, ҳазиллашган, соғинган бўлса, уйига олиб кетади, деб. Шу ерда бир соат гаплашиб ўтирдик. ЗАГСда мен икки йилдан буён фарзанд йўқлиги, характеримиз тўғри келмаслигини ёзгандим. У билан гаплашиб ўтирганимда: "Келинг, ташлаб кетманг, яна бир марта яшаб кўрайлик", -деб айтди. Мен бир ярим ой муҳлат белгиладим. "Ўша вақт ичида яхши яшамасам. Фарзанд бўлмаса, ажрашман", -дедим. Келишиб олдик. У шу вақт ичида "ҳомиладор бўлиб қолсам, яна ярашай", -деб ўйлаган экан. Яшай бошладик. Бир ҳафтада тўрт кун ўз уйда, уч кун бизникига келиб яшарди. Хуллас, Худойим яна фарзанд бермади. Мен телефон қилмай, бормай қўйдим, айтилган муҳлатдан кейин. Бир ҳафтадан кейин телефон қилиб, "буюмларингни олиб кетинглар", -деб айтдим. 3-4 ой телефон қилаверганимдан

сўнг олиб кетишди.

Хотиним озода, пазанда эди. Лекин эркалиги, тили кескирлиги, онасининг айтган гап-сўзига қуюқ солиши жонимга тегиб кетди. Буюмларини олиб кетгандан сўнг бир ой ўтиб ишхонамга телефон қилди. "Учрашайлик", -деб илтимос қилди. Учрашдим. Бир-икки ечолмаётган муаммоси бор экан, ёпиб бердим. Йиғлади. Мен: "Қўй, йиғлама, сени урганним йўқ, сўққаним йўқ, нега йиғляпсан? Урган бўлсам, сўққан бўлсам, ўша вақтда қилгандирман, сен ҳақингда ҳеч кимга у "унақа" эди деб айтганим йўқ. Фарзанд бўлмади-ажрашдик, деб айт-таялман. Мана, сен ҳам бошқага турмушга чиқасан, мен ҳам уйланаман, ҳаммаси яхши бўлиб кетади", -деб айтдим. Ҳозирги кунгача телефон қилади, "нега телефон қилаясан", -десам "зерикиб кетдим", -деди. Икки ой олдин яна ишхонамнинг телефонини ўзгартиришимга тўғри келди. Энди телефон қилмаётибди, яъни у билан гаплашмаяман. Сабаби, икки-уч ой олдин бир таниш йигит мени иккита киз билан таништирди. "Бири билан гаплашса бўлади, иккинчисини гапиртирмаман, деб ўйламай қўяқол", -деб айтди. Ўша иккинчи киз билан ҳозирги кунда гаплашиб юрибман, яъни "гапиртиролмайсан" дегани билан. Хозирча муносабатимиз, кўз тегмасин, яхши. Уйлари кўрдим. Оиласи тўғрисида маълумотга эгаман. У кизнинг қўлини сўраганимда, ихтиёр ота-онасида эканини айтди. Бу кизнинг олдида менинг бир айбим бор. Унга ёлғон гапириб, "уйланмаганман", -дедим. Чунки, агар уйланганман деб айтсан, гапирмасмиди. Баррибир, бир кун айтишим керак. Лекин, қандай айтишни билмайман. Ажрашганимдан то ҳозирги кунгача кўп мартаба кўча-қўйда ҳар хил қиларин кўрдим. Лекин ҳеч бири мен учун бу қизчалик бўлмаган, хаёлимда уйланмагандайман, хотиним ҳам ёдимга тўшмайди. У киз билан бир ҳафтада икки марта, дугонаси ёнида учрашиб турибман. Лекин, ичимдан қуяман. Чунки, эрта-индин ҳақиқатни билиб қолса-тамом, йўқотиб қўйишдан кўрқаман. У узюқ тумандан, ота-онаси йўқ дейишса-чи? Уйланганга бермаймиз, дейишса-чи? Яқинда у: "Агар совчи юборсангиз, мен билан таниш юргангингизни айтманг, ота-онам уришишди", -деб қолди. Бўёғи нима бўлади, Худо билади.

Мана, "Оила ва жамият" мухлислари, сизларга ҳеч кимга айтмаган дардларимни айтдим. Илтимос маслаҳат беринглар. Мени ўша кизнинг ота-оналари тўғри тушунишини хоҳлайман. Бахтли турмуш қуришни истайман. Бу мақсадимга етиш учун барча синовлардан ўтишга тайёрман. Оиламиз тўғрисида гап бўлиши мумкин эмас, ўзим ҳам Худога шукр, бировдан ортиқ, бировдан кам жойим йўқ. Хуллас маслаҳат беринглар. Худо хоҳласа ҳаммаси яхши бўлса, "Келин-куёв" кўрсатувиغا чиқиш ниятим бор.

ТЕМУР

ГАПНИ УЙЛАБ ГАПИР

Кизим янги келин бўлган кезлари бизникига келди дегунча уйдаги гапларни бирма-бир тўкиб ташлайверди. Мен барига қуюқ солавердим. Ёш эканман-да! Ҳа, демай, унинг эри ҳам, қайнона-қайнотаси ҳам кўзимга ёмон кўрина бошлашди. Қизим гапириб-гапириб, яна шошиб-пишиб уйига кетди денг. Мен эсам гам-андух билан қолдим. Туни билан уйку йўқ. Қизимнинг аҳоли нима кечдйкин, деб ўйлайман.

Орадан кунлар ўтиб, уларникига йўл оламан. Туппа-тузук яшаб юришипти. Дастурхонлари обод, уйлари тинч. Қизимнинг юзида табассум. Анча енгил тортиб, қайтаман.

Ажабо, ўша майда-чуйда гапларни менга айтмаса ҳам бўларди-ку!

Кейинги сафар келганида ёнимга ўтказиб, яхшилаб

насихат қилдим. - Жон қизим, уйингдан энди гап олиб келмагин, хўпми? Ҳар бир рўзгоринг ўзига яраша ками-кўсти бўлади. Ҳар бир инсонда камчилик мавжуд. Беайб фақат парвардигорнинг ўзи. Шунинг учун тушган жойингнинг иш тутимига, ками-кўстига кўникишга ҳаракат қил. Қўлингдан келса уларга ёрдам бер. Яхшисини ошир, ёмонини яшир. Ўшаларнинг характерига қараб иш тутсанг, гап қайтармасанг, эрта билан вақтли турсанг-ҳаммаси яхши бўлаверади, жон болам!

Сен агар у хонадондан-бу хонадонга гап ташмалаб юраверсанг-охир кудандачилигимизга пугур етади. Уртамизда совуқчилик тушади. Бахтсиз бўлиб қоласан. Ундан кўра яхши гапларимиз,

яхши одатларимиз борсин-у, ёмони остонадан нарига ўтмасин. Сен улардан менга ва мендан уларга қуюқ салом, уяжи кайфият олиб борсанг, ўртадаги аҳиллигимизни таъминласанг-ўзинг ҳам бахтиёр, биз ҳам бахтиёр! Хўпми, кел сенга бир кичик ҳикоят айтай:

Кунлардан бир куни яхшигина оилада шу бешош тил тўфайли уриш-жанжал қилибди-ю, эр-хотин юз кўрмас бўлиб, ажрашиб кетишибди. Шу қишлоқда бир яхши одам бўларкан, доим одамларга нафи тегаркан. Унинг бу оилага ҳам раҳми келибди ва ёрдам беришга интилипти. Ажрашганларнинг эрини учратиб қолса, ёлғондан бўлса-да... "Сизга хотинингиз Палончиҳон салом айтиб юбордилар. Соғлиқлари яхшими, деб сўрадилар" деркан. Аёлни учратиб қолганда эса эрининг "қуюқ салом"ни топшираркан. Бу воқеа бир неча бор такрор-

ҚИЗИМ СЕНГА АЙТАМАН, КЕЛИНИМ ЭШИТ...

лангач, ажрашганлар дилида бир-бирига нисбатан қайтадан ажиб бир иқлиқ пайдо бўлипти ва ярашиб кетишипти.

Ана, кўрдингми қизим, ҳаётда гоҳо шундай қилишга ҳам тўғри келади. Оилангга, қайнона-қайнотангга меҳр қўй! Барча майда-чуйда ўтқинчи гапларни яхшиликка йўналтиришга урин, хўпми?!

Қизим ўзгарди. Яратганга шукр, у тинч яшаб, фарзандлар кўрди. Ҳа демай, қизимнинг ўзи қайнона бўлай, деяпти...

Ҳа, бу бир парча тилимиз, ҳаётни гуллатишга ҳам, ҳазон қилишга ҳам қодир!

Санъат МАХМУДОВА

КАНИЙДИ ОНАМ МЕНИ ТУШУНСА...

Б у дунёда кимдир бахтли, кимдир бахтсиз. Зеро, ҳаёт деб аталмиш маъво инсонга бир марта берилди. Менинг ёшим ҳали кичик, мактаб ўқувчисиман. Шундай бўлса ҳам, ҳаётда кўп қийналганман. Гўдаклигимдаёқ отам бизларни ташлаб кетган. Онажоним бизларни мактаб ёшига етказдилару, иккинчи марта турмуш қурдилар. Биз бир қизу, бир ўғил эдик: мен ва укам. Ўғай отамиз бизларга яхши муносабатда эдилар, едирардилар, қийинтирардилар, хуллас инсофли одам эди. Бироқ, онам... Охириги пайтларда бизларни кўп уришадиган бўлдилар. Укам билан ҳам кўп жиққа-мушт бўлардим, бу-ку майли, ахир битта биз эмас, бошқа опа-укалар ҳам уришадилар-ку! Онам баъзида шунинг учун, баъзида бошқа сабаблар билан ҳам уришардилар. Ўғай отам билан ҳам кўп уришди. 1996 йилда онам фарзанд қурдилар. Барчамиз "янги меҳмон" - синглим Ўлмасойни жуда яхши кўрардик. Бирам ширинтой эди-ки... Ўзимам бошқача қиз эди, катталардек қилиқлар қиларди, хуллас унга жуда боғланиб қолгандик. Бироқ, машуум тақдир бошимизга кулфат солди, 1997 йилнинг 16-ноябрида ундан ажраб қолдик, синглим гастрит ва шамоллашдан вафот этди... Ўғай отамнинг хўнграб йиғлашини, онаминг доду фарёдини бир кўрсангиз эди! Ўзимам кўзларимдан оққан ёшни тўхтатолмасдим. Чунки Ўлмасой менга онадан-да азиз бўлиб қолганди. Гўдак бўлсаям, меҳрибон эди. Синглим хурупариларга ошно бўлиб юрсин энди, фаришталар қабатыда парвоз қилиб юрсин. Аммо, менга бу кунлар оз экан, онам зулмини ўтказа бошлаган эди. Тўғри, ўзимдан озмунча ўтарди-ю, бироқ онаминг бу зулмлари мени ўртаб юборарди. Менимча, онам менамдан кўпроқ укамни яхши кўрарди... Бир куни улар мени бўғзимдан шундай сиқиб олдиларки... Корнимга эмас - қадримга йиғламан, деганларидек, кўнглим жуда ўксиди. Ахир, гарчи менамдан ўтса-да, ҳар қалай онам-ку. Онам укамни ҳам уришадилар. Тўғри, онамингиз ҳам тушуниш керак. Уларнинг ҳам қисматлари ғоятда чигал бўлган, умри калтақдан, жанжалдан чиқмаган. Шунинг учун, аламини биздан оладилар. Бироқ, биз ҳам тош эмасмиз-ку. Баъзида онам мулоийм бўлиб қоладилар. Мен ғоҳида онамга ачиниб кетаман. Уларга ҳам қийин, ўзлари касалдан чиқмайдилар, ўй доим

нотинч... Улар мени шундай сўзлар билан тахқирлайдиларки, уялиб кетаман. Бор аламини менамдан оладилар. "Аммаларингга ўхшамай ўл", - дейдилар. Укамга: "Биринчи отангга ўхшайсан", - дейдилар. Бу муҳитда ўсиб, укам анқов, бепарво бўлиб қолган. Мен эса аламини кўз ёшларимдан оламан. Эҳ, булар ҳалиям менинг биргина куним. Бошимдан шундай кунлар ўтганки, эсласам, дахшатга тушаман. Онаминг дағдағаларидан юрак олдириб қўйганман. Баъзида онамга гап ҳам қайтармайман, бундай пайтларда онам азбаройи "портлаб" кетадилар. Шундай пайтларда онамдан шунчалик нафратланиб кетаманки... Ғоҳида негадир улар меҳрибон бўлиб қоладилар. Ўғай отам ҳам баъзида орага тушиб, бизларни яхши гаплар билан тинчитадилар. Аммо, охириги кунларда отам "кетаман"га тушиб қолдилар, онам жазаваси тутиб кетди ва яна бизлардан аламини олиб калтақладилар. Онам бизларга: "Ҳечам уришманглар", - дейдилару, аммо...

Японлар фарзанд тарбияси бузилмаслиги учун фарзандлари олдида уришмас эканлар... Уларга ҳавасим келади. Мен эса укам билан кўп уришаман, шу тўфайли онам бизни уришаварадилар. Мен ҳам жуда асабий бўлиб қолганман. Қанийди, онам мени тушунсалар, кўнглимни топсалар, мурося қилсалар... Ахир, мен ҳам инсонман, яхши гапни тушунаман. Хамма сингари, минг қилсаям онамни тушунаман, уларсиз

БИЗ АЙБДОРМИЗМИ?

Ё шим 17 да. Педагогика билим юртида иккинчи курс талабасиман. Ўзим профессорнинг яққола ягона қизиман. Мактабда ўқиб юрган пайтларимда ҳар хил тўғарақларга қатнашганман (рассомлик, шашка, тикиш). Яқинда адамларнинг шофёрлари машина ҳайдашни ҳам ўргатди.

Бир куни ўқишдан кеч чиқиб уйга кетаётганимда ёнимдан иккита бола чиқиб йўлимни тўсди. Жуда кўрқиб кетдим. Кейин секин уларга қараб: "Ҳой болалар, сизларга нима керак", - деб сўрадим. Шунда улар кулишиб: "Сиз керакисиз", - дейишди. "Агар йўлимдан қочмасанглар бақираман", - дедим ва уларни кўрқитиш учун бақириб юбордим. Бирмунча вақт ўтгандан кейин ҳалиги йигит келиб нима бўлганини суриштирди. Мен ундан ёрдам сўрадим. Худого шукр, у мени тушуниб, ҳалиги болалар билан тортишиб кетди. Бирмунча вақт ўтгандан кейин ҳалиги йигит ёнимга келиб: "Яхши қиз, кўрқманг, ҳаммаси жойида", - деб мени юпатди. "Шундай чиройли қиз кечаси нима қилиб юрган эдингиз?". Шунда мен унга қараб: "Раҳмат сизга, акажон", - дедим. У мени уйимгача кузатиб қўйди. Эртаси куни тасодифан яна шу йигитни учратиб қолдим. У мени топиб ёнимга келди. "Кечирасиз яхши қиз, исмингиз нима, кеча сўрайман деб ҳаёлимдан бутунлай кўтарилибди", - деди. Мен унга қараб: "Нигина", - дедим. "Мени исми Хуршид", - деди у. Биз анчагача гаплашиб ўтирдик. У хусусий фирмаси, машинаси бор кишининг ёлғизгина ўғли экан. У билан ҳар куни учрашиб юрар эдим. Бир куни Хуршид ёнимга келиб ҳол-аҳвол сўраганимиздан кейин, уф тортиб: "Нигинахон, сизни адангиз билан мени адамлар иккаласи бир-бирларини яхши танишар экан. Лекин иккаласи уришиб қолишган. Шунинг учун мени ота-онам сиз билан учрашишга рози бўлмапти. Уларга қанча тушунтириб барибир қулқоқ солишмаяпти. Агар сиз мени чинқакамига севсангиз, мен қаёққа десам шу ерга борасизми?", - деб сўради. Мен йўланиб қолдим. Кейин: "Йўқ, менинг ўқишим бор. Мен ота-онамга тушунтириб қўраман", - дедим ва биз хайрлашдик. Орадан икки ҳафта ўтди, уйимизга совчи кела бошлади. Мен уларга рад жавобини бердим. Чунки уларни ҳаммаси бойлик, машина, дангиллама уй-жой учун келишяпти деб ўйладим. Орадан бир ой ўтгач, ойимга бор гапни айтдим. "Қизим, буни аданг эшитса жони чиқади, барибир йўқ дейди", - деди. "Шунда ҳам айтиб кўринг", - деб ойимни зўрга кўндирдим. Ойим адамга айтган экан, бақириб берибди.

Нима, уришиб қолишган бўлишса айб биздами? Бизга йўл кўрсатинг, нима қилайлик.

НИГИНА

Тошкент

ҲАЁТ ТАШВИШЛАРИ ВА ҚУВОНЧЛАРИ

яшай олмайман. Онамни яхши кўраман!

Бироқ, улар билан ҳеч келишолмайман. Онаминг бир чимдим меҳрига зорман... "Оила ва жамият"ни онам ҳам ўқийдилар. Зора, онам буларни ўқиб мени тушунсалар, кўнглимга малҳам бўлсалар.

Азиз одамлар, сиз нима дейсиз, қандай йўл тутай, маслаҳатларингизни кутиб қоламан.

Мухлиса БОНУ

ОТАМДАН ВОЗ КЕЧДИМ...

О там бизни ташлаб кетганларига 18 йил бўлди. Ойижоним бошқа турмуш қурмади. 17 ёшимда отамни топдим. Аммо, отажоним менамдан юз ўгирди. Мени ёнига чақириб: "Қизим, мени кечир, 2 та фарзандим бор. Агар сени десам улар билан ажрашишим керак бўлади. Уларсиз яшолмайман. Мени тўғри тушун, агар хоҳласанг пул бераман. Қанча берай?", - деди. Шунда мен: "Отажон, менга сиздан ҳеч нарча керак эмас, "қизгинам" деган сўзингизни қанчалар кутганман. Сизнинг айбингиз йўқ. Отажон, ёлғиз қилиб кетсангиз мени топинг!", - дея йиғлаб кетаредим.

Орадан 5 ой ўтиб отам касалхонага тушиб қолганини эшитдим. Орқасидан излаб бордим, аммо хотини мени киргизмади. Бир ҳафта катнадим, отамни кўролмадим. Чунки аёли мени ҳақорат қилиб ҳайдарди. Лекин бир дўхтир аёлнинг ёрдами билан отамнинг олдига кирдим. Отам эса мени қовоғини солиб кутиб олди. Ҳатто саломимга алик олмади ҳам. У менга: "Сен мен учун ўлгансан! Айт, қанча пул керак? Айт, айтавер, бераман. Фақатгина ҳаётимдан йўқол!", - деди.

Шунда мен: "Менга сизнинг пулингиз керак эмас. Сизни кўргим келди", - дедим. Шу пайт хотини келиб қолди. Мени ҳақоратлай бошлади. Ойим тўғрисидаги гапларига чидай олмай юзига тарсаки тортиб юбордим. У эса ҳамширага: "Ҳайданг бу қизни, нега қараб турибсиз?", - дея шанғиллай кетди. Дадамга: "Сиз учун ўлганман, бугун сиздан воз кечаялман. Мен оила курсам, фарзандларимни ота-она меҳридан бенасиб қилмайман", - дея у ерни тарк этдим. Шундай қилиб мени отамни кўриб туришдан ҳам воз кечдим.

НАХИДА

Б у гўзал ҳаётнинг қадрини билган ҳам бор, билмаган ҳам бор. Мен бу ҳақда ёзмокчи эмасман... Хуллас мен сўнаётган орзу шамини қандай қилиб ёқши ҳақида маслаҳат олмокчиман... Ҳаммаси акамизни уйлантиришдан бошланди. 1992 йил. Онам акамни уйлантиришни дадамга айтди. "Агар уйлантирмасак ёмон йўлга кириб кетади", - деди ва акамни бир қизга унаштиришди. Ҳали тўй қилишга тайёр эмасдик. Лекин уйимизда 6 та мол бор эди. Онам шу молларни сотиб уйлантирашди деди. Уша пайтлар мен 7 синфда ўқирдим. Ўқишни олийгоҳда давом эттириш ниятим бор эди. Менамдан катта опам эса ўқишга бормокчи эди. Тўйни деб ўқишга боролмади. Мен эса онамга: "Молнинг биттаси қолсин, керак бўлади", - дедим. Онам эса: "Яна мол олармиз", - деб ҳамма молларни сотдилар. Ундан ташқари катта опамни 2 та моли ҳам тўйга сарфланиб кетди, тўй

жуда яхши бўлди. Лекин ўзимиз оғир аҳволда қолдик... Орадан вақт ўтиб мен мактабни битирдим. Лекин минг афсус, ҳовлида на мол бор эди, на пул бор эди. Мен мактабни яхши баҳолар билан тугатдим. Ўқишга борсам

топдим. Энди ўқишга борсам бўлади, деганда... Эҳ... "Қамбағални туяни устида ҳам ит қопади", - дегани шу эканми. Бизнинг бошимизга ҳаёт синови тушди. 9 ёшли синглим оғир жароҳатланиб шифохонага тушди. Буни ёзсам, эҳ... бу азоблар, умидсизликлар... Ҳамма пул, мол унга сарфланди. Хуллас синглимни Оллоҳ яна қайтариб берди. Мен эса ўқишга боролма-

ОРЗУИМГА ҚАЧОН ЕТАМАН?

бўларди. Лекин пулсиз ҳеч нарса амалга ошмаслигини билардим. Бир кун ўқитувчим: "Манзур, сен ўқишга бор, албатта қирасан, биладан, оилаларингни шароити оғир. Шунинг учун мен ёрдам бермокчиман. Сен ҳужжатларингни тайёрла", - деди. Мен бўлсам: "Йўғ-ё, сизни овора қилолмайман, раҳмат", - дедим. Уйласам, тўғри келмайтиди. Келаси йилга борарман, дедим-да ишладим, савдо билан шуғулландим. Тўғри, акам бор. Лекин онасини урган ўғил... Бунинг тарихи узун... Хуллас ўқиш ҳақидаги орзуми орзулигича қолди. Шу тарзда икки йил ўтди. Мен ишлаб мол олдим, пул ҳам

дим... Энди у кунлар эртак бўлиб қолган. Лекин вақт ўтиб бораёпти, орзуларим эса амалга ошмай қоляпти. Мана 22 ёшга қадам қўйдим. Ҳаётдан умидим катта, чунки мен журналистика ўқишни орзу қилганман. Ҳали ҳам шу орзудаман. Чунки мен шеърлар, ҳикоялар ёзаман, инсонлар ҳаётига қизиқаман. Лекин қандай қилиб орзуга етсам экан?

Бу борада кимдан ёрдам сўрай? Нима қилай? Уйлаб ўйимга етолмайман. Вақт эса кутмайди, ўтиб бораёпти...

Манзура ҚУДРАТОВА
Каттакўрғон тумани

Оила ва жамият

Мақолада келтирилган фактлар, воқеалар, маълумотлар учун муаллиф жавобгар ҳисобланади.
Муаллиф фикри тахририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин.
Қўлёзмалар таҳлил қилинмайди ва муаллифларга қайтарилмайди.

БОШ МУҲАРРИР: ДИЛБАР САИДОВА

Телефонлар:
Бош муҳаррир — 133-28-20
Котибият — 34-86-91

МАНЗИЛИМИЗ:
Тошкент - 700000
Амир Темури кўчаси,
1-тор кўча, 2-уй.

«Шарк» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси.
Манзил: Тошкент, Буюк Турон кўчаси, 41-уй.
Босишга топшириш вақти - 20.35
Босишга топширилди - 21.15

ХОМИИ «Матбуот тарқатувчи» акциядорлик жамияти

ОБУНА ИНДЕКСИ - яққа обуначилар учун 176 ташкилотлар учун 177

Рўйхатга олинди № 33
Буюк Турон кўчаси, 116
Формати А-3, ҳажми 2 босма тобқ.
Баҳоси эркин нарҳда.
Расом — Н. ХОЛМУРОДОВ.
Навбатчи — М. СОДИҚОВ.